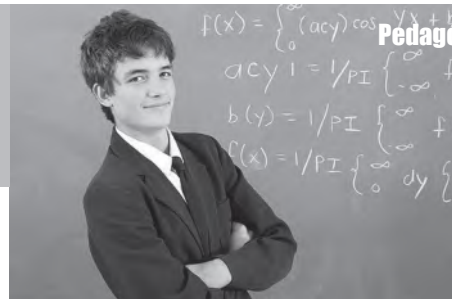

Milyen a jó diák?

Olyan, aki mindig felkészül az órára, érdeklődő, odafigyel, nem téved, megfelelően viselkedik? Tudja az illetet, szorgalmas és segítőkész? Nem könnyű erre a kérdésre válaszolni. Főleg akkor nem, amikor a választ fontolgatva felmerül a kérdés – legálábbis a cikk írójában –, hogy ezek a tulajdonságok, amelyek gyakran elvárásként köszönnek vissza egy diák életében, mennyire reálisak, az élethez vannak-e mérve? És tudjuk-e pontosan, hogy mik is ezek?

Karinty Frigyes egyik örökzöldjében, a *Tanár úr kéremjében* már – némi iróniával és humorral ugyan –, megválaszolta ezt a kérdést: *A jó tanuló az első padban ül, ahol hárman ülnek: ő a középben, a jó tanuló, Steinmann. Az ő neve nem tisztán egy ember jelzésére szolgál; – szimbólum ez a név, ahány fiú az Osztályban, annyi apa ismeri otthon ezt a nevet. „A Steinmann miért tudja megtanulni?” kérdezi otthon harminckét apa harminckét fiútól. „Kérd meg Steinmann, hogy magyarázza meg”, mondja az apa, és a fiú valóban megkéri a Steinmann. A Steinmann mindent tud előre, még mielőtt megmagyarázták volna. Matematikai lapokba dolgozik, és titokzatos szavakat tud, amiket csak az egyetlen tanítanak. Vannak dolgok, amiket mi is tudunk, de ahogy Steinmann tudja, az a biztos, az az egyedüli helyes, az az Abszolút.*

Karinty karcolata 1916-ból származik – *A jó tanuló felel* a címe. Ha ebből az egyébként rövidke írásból kiválogatnánk az ugyan eltúlzott, de lényegében valós századfordulós elvárásokat az akkori diákkal szemben, akkor nagyjából ezeket kapnánk: magabiztos, gyors észjárású, művelt, felkészült, érdeklődő, empatikus (főleg a tanárral...). Majdnem 100 évvel később mi is feltettük ezt a kérdést. A TANDEM n. o. fejlesztő szervezetként *Ki formál?* címmel 2013-ban egy kutatást készítettünk, melyben arra kerestük a választ, hogy a személyiségfejlesztés hogyan van jelen a középiskolákban. Kérdőívek segítségével négy szlovákiai magyar gimnáziumban kérdeztünk meg diákokat (89), tanárokat (54) és szülőket (56) ebben a témában. Összesen 197 kérdőívet sikerült kitölteni.

A teljes tanulmány itt olvasható: <http://www.tandemno.sk/hu/hirek/ki-formal>

Ebből most csupán arra a kérdésre koncentrálnunk, hogy milyen a jó diák, a tanárok, szülők és maguk a diákok szemszögéből.

A „*Legfontosabb, hogy a diák ... legyen*” kérdésre a következő válaszok születtek:

diákok szerint:

1. szorgalmas
2. illedelmes
3. tanuljon jól
4. kötelességtudó
5. figyelmes
6. engedelmes

szülők szerint:

1. illedelmes, tiszteletudó
2. szorgalmas
3. céltudatos
4. tájékozott, felkészült
5. érdeklődő
6. szófogadó

tanárok szerint:

1. érdeklődő
2. illedelmes
3. kreatív
4. befogadó és nyitott
5. céltudatos
6. szorgalmas

A fenti felsorolás a legtöbbször megjelölt tulajdonságokat mutatja az egyes szereplők szerint. A válaszokból az látszik, hogy a diáknak leginkább illedelmesnek, érdeklődőnek és szorgalmasnak kell lennie. A szülők azt várják el gyerekeiktől, hogy illedelmesek, tiszteletudóak legyenek, a tanárok számára pedig az érdeklődés szerepel első helyen az elvárások listájában.

A diákok válaszait szemügyre véve, érdemes megfigyelni, hogy a hat felsorolt tulajdonság közül három: illedelmes, engedelmes és kötelességtudó némileg ellentmond a serdülők lázadó énjének. Épp a serdülőkora az, amikor kialakul az egyén identitása, próbálgatja a szerepeket, harcol értük, ha szükséges, keresi helyét a világban. Mindez gyakran kifelé lázadásként jelenik meg. A szakirodalom szerint az a gyanús, ha a lázadás helyett a serdülő mindennek szó nélkül megfelel. A gyakorlat persze nem azt mutatja, hogy a diákok nagy része szó nélkül megakarna felelni a tanár vagy a szülő elvárásainak. Sőt. Ezért is érdekesek

a diákok válaszai. Az ő fejükben (ahogy a tanárokéban és szülőkében is) van egy kép arról, hogy a diáknak milyeneknek kellene lennie, azonban ezek az elvárások nem a sajátjaik, nem az ő gondolkodásukat tükrözik. Nem arról szólnak, hogy ők hogyan szeretnek/szeretnének tanulni, milyen igényeik vannak a diákléttel kapcsolatban. Ezek megfogalmazásáig (és talán végiggondolásáig) el sem jutnak. A listában szereplő tulajdonságok az őket körülvevő emberek – tanárok, szülők elvárásait tükrözik egy olyan szögből, amiből a diák a leginkább érzi, hogy meg tud nekik felelni. Az egy másik kérdés, hogy meg akar-e.

Az elvárások alapvetően jó dolgok. Ha odafigyelés, építő szándék van mögöttük, akkor irányt mutathatnak, inspirálhatnak. Az épp alakulóban lévő serdülő számára pedig mindez különösen fontos – jó minták és tiszta elvárások, amikhez igazodni tud. Legálább annyira fontos azonban, hogy emellett a diák minél inkább tisztába kerüljön saját magával, vágyaival, igényeivel, és azokat ki is tudja mondani. Erre az iskolában kevesebb tér jut, az órarendekben alig van olyan megjelölt idő, ami nem valamilyen tananyag átadására lenne szánva, hanem magára a diákra.

Karinty közel 100 éves jó tanuló-jához visszakanyarodva feltűnik az is, hogy az elvárások az elmúlt 100 évben szinte alig változtak. A világ körülöttünk azonban alapjaiban változik meg. Az életben való sikerességet nem az iskolában kapott érdemjegyek alapján mérik, sokkal inkább a készségek számítanak, mint az ismeretek, illetve az, hogy ki milyen gyorsan és hatékonyan képes információt elsajátítani, és azt a gyakorlatban is alkalmazni. Ennek kapcsán merül fel a kérdés, hogy a fenti elvárások a szülők, illetve a tanárok részéről mennyire aktuálisak, életszerűek? Nem lenne-e célszerű felülvizsgálni és aktualizálni ezeket? A diákok számára mindenesetre könnyebbé lehetne, ha olyan (legalábbis annak nem ellentmondó) elvárásokkal találkozna az iskolában, amelyeket az iskolán kívüli életben is tapasztalnak.